

**УХВАЛА
ТРЕТЬОЇ КОЛЕГІЇ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Підприємства об'єднання громадян „ЮЗЕР“ Всеукраїнської громадської організації осіб з інвалідністю користувачів психіатричної допомоги „ЮЗЕР“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 5, пунктів 1, 2 частини першої, частини другої статті 8 Закону України „Про судовий збір“

Київ
12 березня 2026 року
№ 68-3(П)/2026

Справа № 3-14/2026(28/26)

Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України у такому складі:

Городовенко Віктор Валентинович – головуючий,
Первомайський Олег Олексійович,
Різник Сергій Васильович – доповідач,

розглянула на засіданні питання щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Підприємства об'єднання громадян „ЮЗЕР“ Всеукраїнської громадської організації осіб з інвалідністю користувачів психіатричної допомоги „ЮЗЕР“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 5, пунктів 1, 2 частини першої, частини другої статті 8 Закону України „Про судовий збір“ від 8 липня 2011 року № 3674–VI (Відомості Верховної Ради України, 2012 р., № 14, ст. 87) зі змінами.

Заслухавши суддю-доповідача Різника С.В. та дослідивши матеріали справи, Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

установила:

1. Підприємство об'єднання громадян „ЮЗЕР“ Всеукраїнської громадської організації осіб з інвалідністю користувачів психіатричної допомоги „ЮЗЕР“ (далі – Підприємство) звернулося до Конституційного Суду України з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), приписи статті 5, пунктів 1, 2 частини першої, частини другої статті 8 Закону України „Про судовий збір“ від 8 липня 2011 року № 3674–VI зі змінами (далі – Закон).

Стаття 5 Закону встановлює пільги щодо сплати судового збору. Підприємство вважає приписи цієї статті Закону неконституційними „у частині нормативної неповноти – щодо відсутності у переліку суб'єктів, звільнених від сплати судового збору, громадських організацій осіб з інвалідністю та заснованих ними соціальних підприємств“.

Відповідно до пунктів 1, 2 частини першої статті 8 Закону суд, ураховуючи майновий стан сторони, може своєю ухвалою за її клопотанням відстрочити або розстрочити сплату судового збору на певний строк, але не довше ніж до ухвалення судового рішення у справі, за таких умов:

„1) розмір судового збору перевищує 5 відсотків розміру річного доходу за попередній календарний рік фізичної особи, яка подає позовну заяву, іншу заяву, скаргу, апеляційну чи касаційну скаргу; або

2) особами, які подають позовну заяву, іншу заяву, скаргу, апеляційну чи касаційну скаргу, є:

а) військовослужбовці;

б) батьки, які мають дитину віком до чотирнадцяти років або дитину з інвалідністю, якщо інший з батьків ухиляється від сплати аліментів;

в) одинокі матері (батьки), які мають дитину віком до чотирнадцяти років або дитину з інвалідністю;

г) члени малозабезпеченої чи багатодітної сім'ї;

г) особа, яка діє в інтересах малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена“.

Згідно з частиною другою статті 8 Закону суд може зменшити розмір судового збору або звільнити від його сплати на підставі, зазначеній у частині першій цієї статті.

Підприємство вважає оскаржувані приписи статті 8 Закону неконституційними «у частині встановлення виключного переліку підстав для пільг, що стосуються „лише фізичних осіб“, та слів „враховуючи майновий стан сторони“ (щодо обмеження такого врахування лише фіз. особами)».

На думку суб'єкта права на конституційну скаргу, приписи статті 5 Закону не відповідають статтям 3, 8, 21, 24, 55 Конституції України, а приписи пунктів 1, 2 частини першої, частини другої статті 8 Закону – також статтям 41, 129 Конституції України.

Обґрунтовуючи твердження щодо неконституційності оскаржуваних приписів Закону, Підприємство посилається на приписи Конституції України, на Рішення Конституційного Суду України від 20 січня 2025 року № 2-р(П)/2025, Конвенцію про права осіб з інвалідністю 2006 року, практику Європейського суду з прав людини, а також на судові рішення у його справі.

2. Зі змісту конституційної скарги та долучених до неї документів і матеріалів впливає таке.

2.1. Підприємство орендувало нежитлове приміщення (підвал) для зберігання належного йому рухомого майна. Після припинення договірних відносин між Підприємством та орендодавцем Підприємство виявило, що належного йому рухомого майна, яке, як стверджує Підприємство, знаходилось в орендованому підвалі, там немає.

З огляду на це Підприємство звернулося до суду з позовом про витребування з чужого незаконного володіння майна на загальну суму 8182972,08 грн.

2.2. Господарський суд Черкаської області рішенням від 18 липня 2025 року, залишеним без змін постановою Північного апеляційного господарського суду від 2 жовтня 2025 року, у задоволенні позовних вимог Підприємства відмовив повністю.

Зі змісту конституційної скарги вбачається, що Підприємство сплатило судовий збір за подання позову до суду першої інстанції, апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції, розрахований за ставкою судового збору для вимоги немайнового характеру.

2.3. Підприємство 9 жовтня 2025 року вперше звернулося до суду касаційної інстанції з касаційною скаргою на рішення Господарського суду Черкаської області від 18 липня 2025 року, постанову Північного апеляційного господарського суду від 2 жовтня 2025 року.

Колегія суддів Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду ухвалою від 16 жовтня 2025 року касаційну скаргу Підприємства залишила без руху, зокрема, з огляду на ненадання доказів сплати судового збору в розмірі 196391,33 грн (розрахованого за ставкою судового збору для вимоги майнового характеру) та надала строк на усунення недоліків протягом десяти днів із дня вручення цієї ухвали.

Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду ухвалою від 11 листопада 2025 року касаційну скаргу Підприємства повернув, оскільки Підприємство належним чином не усунуло недоліків, зазначених в ухвалі Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 16 жовтня 2025 року, надавши докази сплати судового збору в розмірі 4845 грн (розрахованого Підприємством за ставкою судового збору для вимоги немайнового характеру).

Підприємство 14 листопада 2025 року повторно подало касаційну скаргу на зазначені судові рішення. Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду ухвалою від 8 грудня 2025 року повторно подану касаційну скаргу залишив без руху у зв'язку з несплатою судового збору в установлених законом порядку

і розмірі, визнанням неповажними причин пропуску строку на касаційне оскарження і надав строк на усунення недоліків касаційної скарги протягом десяти днів із дня вручення цієї ухвали.

Підприємство 14 грудня 2025 року подало до Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду клопотання про звільнення від сплати судового збору або зменшення його розміру.

Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду ухвалою від 18 грудня 2025 року, яка є остаточним судовим рішенням у справі суб'єкта права на конституційну скаргу, застосувавши приписи пунктів 1, 2 частини першої, частини другої статті 8 Закону, відмовив у задоволенні зазначеного клопотання.

3. Розв'язуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України виходить із такого.

3.1. Згідно зі статтею 151¹ Конституції України Конституційний Суд України розв'язує питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України (перше речення).

Відповідно до частини першої статті 55 Закону України „Про Конституційний Суд України“ конституційною скаргою є подане до Конституційного Суду України письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих приписів), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу.

У розумінні абзацу першого частини першої статті 77 Закону України „Про Конституційний Суд України“ недотримання вимог частини першої статті 55 цього закону свідчить про неприйнятність конституційної скарги.

3.2. Підприємство просить визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), приписи статті 5 Закону, але аналіз змісту остаточного судового рішення у справі суб'єкта права на конституційну скаргу – ухвали Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 18 грудня 2025 року – свідчить, що суд у ньому не застосував приписів статті 5 Закону.

Отже, конституційна скарга в цій частині не відповідає вимогам частини першої статті 55 Закону України „Про Конституційний Суд України“, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги.

3.3. За Законом України „Про Конституційний Суд України“ конституційна скарга має містити обґрунтування тверджень щодо неконституційності закону України (його окремих приписів) із зазначенням того, яке з гарантованих Конституцією України прав людини, на думку суб'єкта права на конституційну скаргу, зазнало порушення внаслідок застосування закону (пункт 6 частини другої статті 55). За змістом абзацу першого частини першої статті 77 Закону України „Про Конституційний Суд України“ недотримання вимог пункту 6 частини другої статті 55 цього закону свідчить про неприйнятність конституційної скарги.

Обґрунтовуючи неконституційність оскаржуваних приписів статті 8 Закону, Підприємство зазначає, зокрема, що «Закон <...> фактично „зв'язав руки“ Верховному Суду, змусивши його прийняти формальне рішення про відмову у доступі до касації. Це нівелює незалежність суду <...>, перетворюючи його на інструмент механічного виконання фіскальної норми»; „скаржник порушив питання про законність формування складу суду та легітимність повноважень суддів. Замість вмотивованої відповіді, державна система застосувала фіскальний тиск“. На думку суб'єкта права на конституційну скаргу, «вимога сплати 191 546,33 грн стала формою фіскальної відсічі за активну процесуальну

позицію. Це створює небезпечний прецедент „іммунітету“ для ймовірно незаконно призначених суддів від будь-якого касаційного контролю через фінансову недоступність останнього».

Підприємство також наголошує на порушенні принципу юридичної визначеності та легітимних очікувань з огляду на те, що «державна в особі судів нижчих інстанцій сформулировала „правила гри“, прийнявши справу до розгляду із судовим збором у розмірі 2 300 грн (перша інстанція) та 4 300 грн (апеляція). Однак на стадії касації держава радикально змінила вимоги, виставивши рахунок у 191 546,33 грн, що у 85 разів більше за первинний внесок. Така різка зміна „ціни доступу“ на фінальній стадії є процесуальним заманюванням у пастку: держава спочатку допускає Скаржника до системи за доступну ціну, а потім виставляє загороджувальний бар'єр, який неможливо подолати через арешт рахунків, накладений цією ж державою».

3.4. Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України, проаналізувавши зміст та вимоги конституційної скарги, дійшла висновку, що Підприємство не обґрунтовало тверджень щодо неконституційності приписів пунктів 1, 2 частини першої, частини другої статті 8 Закону, натомість висловило незгоду з визначенням судом касаційної інстанції характеру позовної вимоги Підприємства як майнової та, як наслідок, із розміром судового збору за подання касаційної скарги на рішення суду, судовими рішеннями, ухваленими по суті позовних вимог Підприємства, а також процесуальними судовими рішеннями у його справі за наслідками розгляду заяв про відвід суддів.

Отже, суб'єкт права на конституційну скаргу в цій частині не дотримав вимог пункту 6 частини другої статті 55 Закону України „Про Конституційний Суд України“, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 4 статті 62 цього закону – неприйнятність конституційної скарги.

Ураховуючи викладене та керуючись статтями 147, 151¹, 153 Конституції України, на підставі статей 7, 32, 37, 55, 56, 58, 62, 77, 83, 86 Закону України „Про Конституційний Суд України“, відповідно до § 45, § 56 Регламенту Конституційного Суду України Третя колегія суддів Другого сенату Конституційного Суду України

п о с т а н о в и л а :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційною скаргою Підприємства об'єднання громадян „ЮЗЕР“ Всеукраїнської громадської організації осіб з інвалідністю користувачів психіатричної допомоги „ЮЗЕР“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 5, пунктів 1, 2 частини першої, частини другої статті 8 Закону України „Про судовий збір“ від 8 липня 2011 року № 3674–VI зі змінами на підставі пункту 4 статті 62 Закону України „Про Конституційний Суд України“ – неприйнятність конституційної скарги.

2. Ухвала Третьої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України є остаточною.

**ТРЕТЯ КОЛЕГІЯ СУДДІВ
ДРУГОГО СЕНАТУ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**